

DIVÁ BÁRA

I

VESTEC JE VELKÁ DĚDINA, MAJÍ TAM KOSTEL i školu; u kostela je fara, podle ní chalupa kostelníková, také rychtář zůstává vprostřed vsi, na samém konci dědiny pak stojí chaloupka obecního pastýře. – Za chalupou táhlo se dlouhé údolí, ohražené z obou stran vršinami, porostlými nejvíce jehličím. Sem tam bylo vidět mejiště nebo zelený palouk, na němž porůzno bělokoré, světlolisté břízy stály, ty dívky mezi stromovím, jako by je tam byla příroda vyrůst nechala k obveselení těm zasmušilým smrkům a jedlím, vážným dubům a bukům. Uprostřed údolí mezi lučinami a polmi tekla řeka, zrovna okolo pastýřové chalupy; břehy její vroubené byly olší a vrbou.

Obecní pastýř jmenoval se Jakub a zůstával se svou dcerou Bárou v té poslední chalupě. Jakub byl již šedesátník, Bára jeho prvorozené dítě, a jedinačka. Přál si ovšem syna mít, dědiče svého jména, ale když Bára povyrůstala, nelitoval; milejší mu byla než syn, a mnohdy si myslil: ať si je děvče, přece je mé dítě; umru jako člověk a mám stupeň do nebe.

Jakub byl rodič z vesnice; jsa sirotek, musel od malička sloužit. I sloužil co husopas, co honák, skoták, co kravař, volař, co pacholek i oráč, až došel nejvyššího stupně hodnosti, až se obecním pastýřem stal. To byla již dobrá služba, mohl se oženit. – Chalupu dostal k doživotnímu bydlení, dříví mu přivezli sedláci až na dvorek, mohl si držet i krávu; chleba, másla, vajec, mléka, vařiva, to vše dostával na týden. Plátna každý rok na tři košile a dva páry nohavic dostal, k tomu dvoje střevíce, šerku, kamizolu i šírák, a každý druhý rok kožich a hůni. Mimo to o každé svátky božíhodové a o posvícení pečiva a výsluh,

že ani na faře víc nebylo. – Zkrátka byla to dobrá služba a Jakub, jakkoli byl nehezký, nemluvný, zamračený, byl by přece dostal ženu, hned ale nedbal. V letě vymlouval se, že nemá kdy ohlížet se po děvčatech, že je pastva, a v zimě vydlaboval dřevenky a večer, když šli chlapci do společnosti děvčat, šel raději posedět do hospody. Když se pak trefilo, že některá z hospodyň pro hospodáře do hospody si přišla, libovával si Jakub, že nemá pro něho kdo chodit. Ani z toho si ničehož nedělal, když se mu vysmívali, že je starý mládenec, že bude muset po smrti v předpekli písek do otypek vázat. Tak mu prošel čtyřicátý rok. Tu mu kdosi napískal, že když umře, nemaje dětí, že nepřijde do nebe, děti že jsou stupně do nebe. – To vrtalo Jakobovi dlouho mozkiem, a když se mu to rozleželo, šel k rychtářovům a vzal si děvečku Báru.

Bára byla hezká děvčice – za mladých let. Rádi ji brávali chlapci do kola, i několik jich chodilo k ní na zálety, ale byli to hoši z Drážďan a ne z Berouna, žádný si ji nevzal. Když se jí Jakub zeptal, nechtěla-li by jeho ženou být, spočítala, že má tři křížky za sebou, a ačkoliv se jí Jakub příliš nelíbil, dala mu slovo, myslíc si: „Lepší za svým snopem, než za cizím mandelem.“ Sebrali se a rychtář vystrojil veselku.

Narodilo se jim po roce děvče, jemuž dali říkat po mámě Bára; Jakub škrábal se za ušima slyše, že je děvče a ne chlapec, ale bába ho potěšila tím, že je mu podobné jako vejce k vejci. – Několik dní po narození děvčete stala se v Jakobově chalupě nehoda. Sousedka zaskočila k šestinedělce v pravé poledne a našla ji pod komínem u ohniště polomrtvou ležet. Udělala povyk, kmotry se sběhly, přišla i bába a vzkřísily Báru. Dověděly se od ní, že vařila mužovi oběd, a zapomenouc, že šestinedělka nemá v pravé poledne ani po klekání ze sednice vykročit, zůstala stát v kuchyni pod komínem a vařila. Tu prý to

okolo uší jí zašumělo jako zlý vítr, před očima dělaly se jí mžitky, něco ji začalo krákat za vlasy a na zem porazilo. „To byla polednice!“ křičely všechny. „Jestlipak nepodložila divé dítě místo Barči“, vzpomněla jedna a šla ke kolíbce. Hned se všechny okolo shlukly, vzaly dítě z kolébky, rozbalily, prohlížely, jedna řekla: „Je to divé dítě, je, má velké oči!“; druhá: „Má velkou hlavu!“, třetí přiřkla jí krátké nohy a každá něco jiného. Matka se lekala, bába ale svědomitě prohlídnouc dítě, rozhodla, že je to její vlastní, co pod srdcem chovala. Nicméně nejedna z kmoter zůstala při svém, že je dítě od polednice podstrčené.

Od té nehody nemohla se ale Jakubova žena více pozdravit a za několik let po ustavičném churavění umřela. – Zůstal Jakub se svou dívčí sám; jakkoli ho pobízeli, aby se oženil kvůli děvčeti mladičkému, přece toho více učiniti nechtěl. – Hlídal si ji jako malou ovečku, sám a sám, a dobře ji vyhlídal. Když byla trochu povyrostla, vzkázal mu pan učitel, aby ji přece také do školy posílal, a jakkoli Jakub čtení a psaní za zbytečné držel, přece poslechl. Celou zimu chodila Barča do školy, z jara ale, když nastala pastva a práce v poli, tu se nemohl bez ní obejít. Od jara do jeseně bývala beztoho škola větší část týhodne na petlici zavřená, pan učitel pracoval v poli a děti též, seč každého síly stačily. – Druhou zimu Bára už do školy chodit nemohla, musela se učit příst a tkát. Bára dosáhla patnácte let a žádné děvče v celé dědině nemohlo se jí rovnat v síle a velikosti. Tělo její bylo hrubých kostí, silných svalů, přitom ale pravidelných forem. Mrštná byla jak pstruh. Pleti byla tmavohnědé, dílem od přirozenosti, dílem od slunce i větru, neboť si nikdy, ani v parném letu nezastřela tvář, jako to vesnická děvčata dělávaly. – Hlava zdála se veliká, ale to dělalo množství vlasů, černých jak havran, dlouhých, ale hrubých jako žíně. Čelo měla nízké, krátký tupý nos, ústa trochu velká a vyšpulené pysky,

ale zdravé, červené jako krev. Zuby široké, silné, ale čisté. – Nejpěknější bylo u ní oko; a právě proto musela od lidí posměch snášet. Spílali jí, že má „oči buličí“. – Veliké měla oko, neobyčejně veliké a modré jak charpa, obrostlé dlouhou černou řasou. Nad okem klenulo se husté černé obočí. – Když se Bára škaredila, podobala se její tvář obloze, černými mraky zatažené, z nichž se jen kousek oblohy modralo. – Ona se ale málokdy škaredila, leda když jí chasa nadávala, že má buličí oči, to jí oči hněvem sršely a mnohdy se až do pláče pustila. Jakub ale vždy jí říkal: „Ty hloupá, co si z toho děláš, já mám také velké oči. – A nechsi jsou buličí, však to není nic zlého; vždyť se ta nemá tvář umí na člověka mileji podívat než ti tam!“ – Přitom obyčejně ukázal holí k dědině. – Pozdější leta ale, když přišla k síle, netroufala si chasa ubližovat jí, neboť za každou urážku dávala hned oplatky. Silní chlapi nebyli s to ji poprat; kde nevystačila síla, tu užívala všelikých fortelů aneb si pomohla obratností. Tak si dobyla pokoje.

Bára měla vůbec do sebe tolik neobyčejných vlastností, že se nebylo čemu divit, když si sousedé o ní povídali; nemohouce si takovou povahu nijak vyložit, začaly ženy opět tvrdit, že to přece jen nějaké „divé dítě“, a ne-li to, tedy že jí zajisté polednice vzala pod moc svoji. – Tím vyřknutím bylo všechno počínání děvčete vysvětleno a omluveno, ale mělo ten následek, že se jí vesničané buď štítili, buď báli, a jen několik duší ji opravdu milovalo. Kdo ji chtěl hodně pozlobit, řekl jí „divá Báro!“ – ale byl každý na omylu, kdo mněl, že ta přezdívka jí víc než každá jiná mrzí, tím jí právě neublížili, každá jiná přezdívka více ji zabořila než ta. Ona slýchala sice povídačky o polednicích, večernicích, o vodním muži, o žhavém muži, který je v lese, o světýlkách, čertu a strašidlech, slýchala o tom mezi dětmi, ale nebála se ničehož. Dokud byla malá, bral ji otec s sebou na pastvu a tu hrála celý

boží den s psem Lišajem, který jí byl po tátovi nejmilejší kamarád. Táta s ní mnoho řečí nenadělal, seděl a vydla- boval dřevanky, chvílemi pozdvihl hlavu po stádu, a jestli nebylo pohromadě, poslal Lišaje, by krávu neb jalovici zavrátil, což pes jak náleží vyvedl. Když bylo potřeba, vstal sám a několikrát stádo obešel. Když byla Bára větší, vyprovázívala vždy Lišaje, a jestli která kráva po ní čmu- chat chtěla, hned ji Lišaj odehnal. Jsouc větší, mnohdy v čas potřeby za tatíka stádo vyhnala; krávy znaly její hlas tak dobře jako Jakubovu troubu, zlý býk, jehož se statní chlápci báli, poslechl, když mu Bára zahrozila.

Když chtěl Jakub stádo vybrodit a přes řeku je hnal, posadil Báru některé krávě na hřbet, řekl jí „drž se“, – sám pak plaval za stádem. Jednou se Bára dobře nedržela, smekla se do vody, tu ji za suknicí Lišaj vytáhl a táta ji hodně vypeskoval. Ptala se tedy táty, co se musí dělat, když chce plavat, táta jí ukázal, jak musí rukama i nohama pohybovat, Bára si to pamatovala a tak dlouho zkoušela udržet se nad vodou, až to dokázala. Zalíbilo se jí plavání tak, že v letě zrána i večer se koupávala, a nejen dlouho plavat vydržela hlavou nad vodou, ale i pod vodou. – O tom umění ale kromě táty nikdo nevěděl. Od svitu do desáté hodiny večer nebyla doba, kde by Bára se ne- byla koupala, a nikdy vodního mužíka neviděla; nevěřila tedy naň a vody se nebála. – Jak v pravé poledne, tak v pravou půlnoc bývala Bára pod šírou oblohou, v letě spávala nejvíce na stáji u otevřeného vikýře, a přece jí nikdy nepřestrašilo, aniž by se jí cos neobyčejného bylo ukázalo. – Jednou když byla na pastvě a pod stromem na kraji lesa ležela, Lišaj vedle ní, vzpomněla si na báchorku o vandrovním, jak ležel také v lese pod stromem, jak si přál být v zámku u krásné princezny a za vyplnění toho přání čertu zadat se chtěl. Jen si na čerta vzpomněl, a už stál před ním.

„Co bych si přála, kdyby se tu nyní přede mnou vzal?“ ptala se sama sebe v myšlénkách, škrábajíc Lišaje na hlavě. „Hm“, usmála se, „já bych ho poprosila, aby mně dal takovou loktuši, do které kdybych se zaobalila, by mne nikdo neviděl, a kdybych řekla: ať jsem tam a tam, abych tam hned byla. To bych hned chtěla být u Elšky.“ I myslila, dlouho myslila, ale ticho bylo, ani strom nezašuměl; konečně jí všetečnost nedala, zavolala tichounko: „Čerte!“ – Ono nic. – Pak hlasitěji – a ještě hlasitěji, že to daleko zaznělo: „Čerte, čerte!“ – Mezi stádem pozdvihla hlavu černá jalovička, a když hlas ještě jednou zazněl, oddělila se od stáda – běžíc vesele k lesu. Tu ale vyskočil Lišaj a chtěl ji zvrátit, dle své povinnosti; černá se zarazila, Bára ale pustila se do smíchu; „Nech ji, Lišaji, nech, ona je poslušná, myslela, že volám ji.“ Vyskočila, pohladila čerta po krku a od té doby na báchorky o čertu nevěřila.

U lesa, několik set kroků za řekou byl hřbitov; – po klekání nerádi chodili lidé tou stranou a mnoho bájí bylo o umrlcích, kteří tam v půlnoční dobu rejdy tropí. Ale Barča i noční dobou tamtudy šla, a nikdy aby se jí cos strašného bylo přihodilo. Nevěřila tedy, že by zemřelí vstávali, lidi strašit chodili a na svých hrobech se veselili.

Když šla chasa do lesa na jahody neb na borůvky a zhlédli kdes hada, tu bylo útěku; dokonce jestli had hlavu pozdvihl a žíhadlo jim ukázal, tu běželi všickni k vodě, aby tam dříve byli než had a on žádné moci k nim neměl. – Barča nikdy neutekla, ona se nebála zlého býka, neřku-li hada nebo štíra. Jestli jí ležel v cestě, odehnala ho, nedal-li se ale odehnat a bránil se, zabila ho. Když jí nepřekážel, nechala ho.

Zkrátka, Bára neznala strach a bázeň; ani když hrom bil a bouře nad údolím vztek svůj vylévala, nechvěla se Bára. Ba naopak, když vesničané okna i dvěře zavírali, hromničné svíce rozsvěceli, strachem třesoucí se modlili,

by se na ně Pánbůh nehněval, tu Bára nejraději stála na záspí, by lépe dívat se mohla na obzor, před okem rozprostřený. Jakub mnohdy jí říkal: „Já nevím, děvče, jakou to radost máš, dívat se do nebe, když se Pánbůh hněvá.“ – „Právě takovou, jakou mám, když se směje“, odpověděla. „Podívejte se, táto, ten oheň, jaká to krása v těch černých mračnech!“ – „Neukazuj!“ okřikoval ji Jakub, „ať ti boží posel prst neurazí. Kdo se nebojí bouřky, nebojí se Pána-boha, nevíš to.“ – „Elška z fary mi četla jednu knížku, tam stálo, že se nemáme bouřky bát co hněvu božího, že máme v ní obdivovat mocnost božskou. Pan farář vždy káže, že je Bůh nanejvyš dobrotivý, pouhá láska, kterak by to bylo, aby se na nás tak často hněval. Já miluju Pána-boha, a proto se nebojím jeho posla.“

Jakub nerad mnoho řečí nadělal, a nechal Báru být. – Sousedé ale, vidouce dívčinu neohroženost, a že se jí nikdy nic zlého nepřihodí, tím více potvrzení byli v mínění svém, že je dítě chráněné nějakou nadpřirozenou mocí.

Mimo otce milovali ji jedině Elška a Josífek, její vrstevníci. Josífek byl syn kostelníka, Elška byla neť pana faráře. Josífek byl chlapec malého zrůstu, bledotvárný, rusovlasý, dobrosrdečný, ale velice bojácný. Bára byla o hlavu větší než on a při pračkách schoval se Josífek vždy za její sukně, Bára pak se ho statně ujmula proti chlapcům, s nimiž by byl ničehož nesvedl. Za to ji Josífek velice miloval, nosíval jí křížaly a každou sobotu bílý oplatek. Jednou v neděli, když byla Bára ještě menší, přivedl si ji domů, chtěl jí ukázat svůj oltářík, a jak umí hrát na pana pátera. Vedli se pěkně za ruce a Lišaj cáral za nimi.

U všech selských statků byly dvěře na petlice zavřené, v noci na závorky; na faře byly dubové dvěře pobité železem vždy zamčené, a kdo šel do fary, musel zazvonit. U kostelníka měli také u dveří zvoneček jako na faře

a vesniční hoši začasté, když šli okolo, pootevřeli dvěře, aby slyšeli zvonek zazvonit a kostelníkovou hřešit. – Když je hodně vyhřešila, pokřikovali na ni: „Jedubabo! Jedubabo!“ – Když Bára s Josífkem do dveří vešli a zvonček zazněl, vyběhla kostelníková do síně; majíc konec dlouhého nosu skřípnutý v brejlích, křikla huhňavým hlasem: „Co si to tu vedeš?“ – Josífek zůstal, jako když ho spaří, sklopil oči a mlčel. Bára také oči sklopila a mlčela. Za kostelníkovou ale vyběhl i kocourek a vida Lišaje začal ježit hřbet, prskat, očima svítit; Lišaj začal vrčet, pak zaštěkl a po kocourku se rozběhl. – Kocourek skočil pod almárku, a když i tam se Lišaj po něm hnal, vyskočil na polici mezi hrnce. Tam byl jist, ale zlostí mu každý chlup se ježil. Lišaj nemotorně vyskakoval na polici a štěkal, až uši zaléhaly. – Kostelník vyběhl ven; vida ten rámus, nepřátele na sebe dorážející, rozhněvanou ženu, rozhněval se též, a otevřev dveře, křikl na děti: „Hned se mi s tou mrchou šikujte, odkud jste přišli!“ – Bára nedala si dvakrát kázat, zavolala na Lišaje, kterého ještě kostelník rákoskou notně švihl, a utíkala, jako by za ní hořelo. – Josífek ji volal zpátky, ale ona zavrtěvši hlavou pravila: „A kdybys mi jalovici dával, k vám více nepůjdu“, a také nešla, ač se jí dost Josífek naprosil a sliboval, že ji bude matka ráda vidět, dokonce kdy nechá doma psa. Nešla a ne; – od té doby ztratila také před kostelníkovou všecku uctivost a lásku, vyjmouc Josífka. – Ona myslívala, že se kostelník rovná panu páteru – a měla před ním velikou vážnost, vždyť chodíval oblečen jako pan páter, v kostele měl všecko pod sebou, když dal některému chlapci nepovedovi v kostele pohlavek, nesměl ani hlesnout, a sousedé když chtěli cosi u pana faráře, vždy se stavili dříve na poradu u kmotra kostelníka. „Musí být ten pan kostelník už přece něco hodného“, myslilo si vždy děvče, ale od té doby, co jí tak nehezky dvěře ukázal a Lišaje švihl,

že kňuče kus cesty po třech skákal, od té doby si myslívala, kdykoli ho viděla: „Nejsi, pane, nic hodného.“ –

Jak zcela jinak to bylo, když si vzala Elška Báru s sebou na faru, a to bývalo ve čtvrtek a v neděli. Jak zvoneček zazněl, děvečka otevřela, pustila děvčata, třebaš i Lišaje, domácí pes dobře s ním se znal. Potichoučku šly děvčata do čeledníku a vlezly na pec, kde měla Elška svoje hračky a panny. Pan farář, starý pán již, sedával na lavici za stolem, měl před sebou ležet pikslu, modrý šátek kapesní, a hlavu opřenou o zeď maje, vždy dřímал. Jen jednou byl vzhůru; tu mu běžela Bára políbit ruku, – a on ji pohladil po hlavě řka: „No jsi hodná; jděte si hrát, jděte, děvčátka!“ – Také panna Pepinka, sestra pana faráře, byla hodná. Ona velkých řečí s Bárou nenadělala, ačkoli se sousedkami ráda mnoho mluvila, ale vždy jí dala veliký kus chleba s medem nebo buchtu k svačině, větší než Elšce. Panna Pepinka byla nízká osobička, ujímaly se na ní dary boží, byla tlustá, červená, na bradě měla bradavici a trochu plačtivé oči, ale za mladých let – jak sama říkala – bývala prý hezká, což vždy kostelník dosvědčoval. Nosila dlouhé šaty (panské) s krátkým životem, zástěru na celé kolo, s velkými kapsami, po boku náruč klíčů. Šedivé vlasy měla vždy pěkně uhlazené a na hlavě ve všední den hnědý šátek s žlutým okolkem, v neděli žlutý šátek s hnědým okolkem. – Panna Pepinka obyčejně šukala po domě nebo na poli, předla nebo s brejlama na nose záplatovala, v neděli po obědě si také vždy trochu dřímala a po nešporu hrávala s panem bratrem a kostelníkem mariáš. Ona ale málokdy říkala „pane bratře“, obyčejně „velebný pane“. – Panna Pepinka byla hlava domu, co ona chtěla, to se dělo, co řekla, měl každý v domě za neomylnou pravdu, komu ona přála, tomu přáli všickni.

Elška byla mazánek panny Pepinky i velebného pána, a co Elška chtěla, to chtěla i panna Pepinka, koho Elška

si zamilovala, toho i Pepinka náviděla. Proto nedostala Bára na faře škaredého oka, proto byl i Lišaj trpen, ba kostelník, nemoha psy jinak vystát, Lišaje pro dobrou vůli mnohdy pohladit chtěl, ale Lišaj nemohl kostelníka vystát a vždy naň vrčel.

Bára byla všecka šťastná, když mohla být na faře. – V pokojích se vše jen lesklo, bylo tam nastlaných do stropů postelí, krásných obrázků, vykládaných truhel; v zahradě plno květin, zeleniny a dobrého ovoce. Na dvoře drůbeže, jaké by si kdo přál, a v chlívě dobytek, že se bylo radost naň podívat. Pastýř Jakub měl z farského dobytku největší potěšení. A v čeledníku na peci, co tu pěkných hraček a Elška nikdy neplácala koláče z hlíny, nesypala cihlou a vápnem, měla vždy dobrých věcí na vaření, a co se ustrojilo, – snědlo se.

Jak neměla být Bára v takovém domě ráda, ale jí byla nade všecko milá Elška, ba mnohdy se jí zdálo, že jí má radší než tátu, kdyby Elška třeba v pazderně bydlela, ráda by u ní Bára bývala. Elška ani jedinkráte Báře se neposmála, měla-li co dobrého, rozdělila se s ní a často vzala Báru okolo krku a říkala: „Báro, já tě mám tuze ráda.“ – „Ona mne má tuze ráda, a je přece tak krásná, je farářovic, všickni lidé říkají jí vy, i pan kantor i kostelník, – a ti druzí se mně posmívají“, opakovala si Bára a v duchu vždy Elšku za láskavost její objímala a líbala, ale v skutečnosti se ostýchala, ačkoliv by ráda byla vroucí svůj cit najevo jí dala.

Když se po louce honily a Elšce se rozpletl vrkoč, tu prosívala Bára: „Nechte, Elško, bych vás zapletla, vy máte hebounké vlásky jako len, já vás ráda zaplítám.“ – Když to děvče rádo dovolilo, s libostí se probírala v hebkých vlasech, krásu jejich obdivovala, jsouc pak s pletením hotova, přehrnula svůj hrubý vrkoč kupředu, přirovnala k Eliščinu, řkouc: „To je rozdíl.“ – Ano, Eliščiny vlasy

podobaly se vedle Bářiných zlatu vedle kaleného ocele. A přece nebyla Eliška s nimi spokojena a přála si mít tak černé jak Bára.

Když přiběhla Elška k Báře někdy a jisty by byly, že je nikdo nevidí, šly se koupat. Elška byla ale bojácná, a jakkoli Bára ujišťovala, že se jí pranic nestane, že jí bude držet a naučí plavat, přece nešla do hlubší vody, než co po kolena dosahovala. Po koupání utírala jí Bára ráda nohy svojí hrubou zástěrou, sevrouc pak malé bílé nožky do silných pěstí, políbila je a se smíchem říkala: „Bože, jsou to nožky, měkounké, maličké! Kam by se to dělo, kdyby to mělo boso chodit. – Hle!“ doložila, přirovnávajíc svoji opálenou, rozedranou nohu, plnou mozolů, k Eliščině bílé nožce. „A nebolí tě to?“ ptala se Eliška, sahajíc po tvrdé kůži zpod nohy s outrpným citem. „Dokud nebyla kůže jak podešev, bolívaly mne nohy, ale teď ani oheň pod nohou necítím“, skoro s hrдостí Bára odpověděla a Eliška se jí velice divila.

Tak se tedy děvčata mile těšily; často se Josífek k nim přidružil, když strojily hody, musíval přinášet, co potřeba bylo, strouhat a krájet, kdy hrály na vlka, musel být ovčí, při výměnách hrnce vozit. Ale on si ze všeho nic nedělal a přece jen nejraději u děvčat byl.

Přešel dětem dvanáctý rok a konec učiněn dětinským jich radostem; Josífka dal kostelník do města na studie, chtěl mít z něho pana pátera; Elšku dala panna Pepinka do Prahy k bohaté, bezdětné tetě, aby se naučila způsobům, a teta aby nezapomněla venkovské přátely. Bára zůstala s tatínkem a Lišajem sama.

II

Život na venkově plyne tiše, bez hluku a šumu, jako luční potok; – tři léta minuly, co Elška do Prahy odjela.

Zprvu ani panna Pepinka ani pan farář odvyknout nemohli – stýskalo se jim nesmírně, když ale kostelník namítl, proč se Elška z domu posílala, říkala panna Pepinka velmi moudře: „Milý Vlčku, člověk nesmí žít pro dnes, musíme myslet na dále. My – nu copak – my už, dá Pánbůh, ten život nějak protlučem, ale Elška je mladá, na tu dlužno myslet. Peníze zachovat – ty můj milý bože –, z čehopak! – Trocha peřin, vybytí – to je všeco, co někdy po nás dostane, – a to je málo. Svět se ohlíží po těchto (přitom rozevřela Pepinka dlaň a druhou rukou dělala na ní pantomimu počítání) – a pražská teta jich má – nepočítaných. Snad se jí Elška zalíbí; jen k jejímu dobru ji tam necháváme.“ – Pan kostelník dal panně Pepince zcela za pravdu.

Paní teta pražská stonala mnoho let; od té doby, co jí manžel zemřel, – vždy psala panu švagrovi a panně švagrové, že je živa jen na lékách, a kdyby neznal lékař její předobře její náтуру, že by dávno ležela na svatém poli. Najednou ale psala Elška, že má paní teta jiného lékaře, ten že jí radil, aby se každodenně koupala v studené vodě, hodně chodila, dobře jedla a pila, že bude hned zdráva. Paní teta že ho poslechla a že je zdráva jako rys. „Hm, jaké to novoty. – No, když je tomu tak, může Elška hnedle domů přijet.“ – Jak panna Pepinka chtěla, tak se stalo. Ještě ten samý den musel pacholek vytáhnout kolesku z kolny, dovézt ke koláři a panna Pepinka umínivši si sama pro Elšku jet – vynesla si z komory klobouk aby si ho prohlídla, jestli škodu neutrpěl. Ano, panna Pepinka měla také klobouk, dostala ho před desíti léty, když byla v Praze, od paní tety, ve Vestci nikdo ji v něm neviděl, ale když jela do blízkého města na děkanství na pouť s panem bratrem, to si ho nasadila a do Prahy musela ho vzít též s sebou, aby jak říkala, neplodila paní tetě v šátku ostudu.

Druhý den byla koleska spravena, třetí den poručila

Pepinka, aby ji namazali, koně dali okovat, čtvrtý den loučila se s hospodářstvím, poslala pro Báru, by za její nepřítomnosti dohlédla, pátý den časně zrána nakládal se na kolesku obrok pro koně, strava pro pacholka, částečně i pro pannu Pepinku, koš vajec, hrnec másla a podobné dárky pro paní tetu, škatule s kloboukem, uzel šatu a po mši svaté schovala se po dlouhém loučení a nařízování do kolesky i panna Pepinka, pacholek švihl do koní, a s Kristem pánem vydali se na cestu. Kdo zhlídl starožitnou kolesku, která se podobala křidlatému kotli, visícímu mezi čtyřmi kolmi, zdaleka smekal, ačkoliv pannu Pepinku, zavínutou v kolikero šátkách, v hluboké kolesce, mezi všelikým náradím, a kupě sena, která nad ní čněla, ani vidět nebylo. Ale sedláci znali kolesku, jich otcové již znali ji a povídávali si, že ta koleska Žižku pamatuje. —

Nikdo se vroucněji na příjezd Elščin netěšil jako Bára, nikdo na ni také vroucněji nemyslíval než ona, nikdo více o ní nemluvíval; když neměla s kým, hovořila s Lišajem, slibovala mu, až se Elška vrátí, jak se bude mít zase dobře, ptala se ho, zdali se i jemu nestýská. Panna Pepinka i pan farář věděli, jak Bára Elšku miluje, a přáli jí též. Když se jednou panna Pepinka trochu roznemohla a Bára ji s největší ochotností obsluhovala, přesvědčila se o dívčině věrnosti a dobrosrdečnosti tak, že si ji v čas díla na faru brala na pomoc k své ruce, a konečně tolik důvěry do ní měla, že i klíč od špižírny jí svěřila, což byl u panny Pepinky největší důkaz náklonnosti. Proto také odevzdala jí dohled nad domem, když odjela, čemuž se všecy hospodyně náramně divily a začez se kostelníková na Báru ještě více popudila. Hned se zase povídalo: „Vidíme, takoví nepodařenci mají z pekla štěstí, — jak se tam na faře uhníz-dila.“ — Myslely tím Báru. Nepominul předsudek proti ubohému děvčeti; ona se ani nestarala, mají-li jí lidé rádi čili nemají, nedotírala se mezi chasu, ani k hraní, ani

k tanci, hleděla si své práce, svého starého táty a fara byla její Praha. – Ozývaly se po vsi hlasy, které pravily: „Ta čest se musí tomu děvčeti dát, že jí není v obratnosti a síle málokterý chlapec roveň, děvče pak žádné. Kterápak by unesla tak plná vědra vody a ještě si s nimi šla, jak by jí hráli. – A s dobyt看em, kdo tak umí? – Kuň i býk, kráva i ovce, všechno ji to poslouchá, ona zmůže všechno. Taková děvka je v hospodářství pravé boží požehnání.“ – Ale kdyby se byl kterýkoliv chlapec ozval: „Já bych si ji i za ženu vzal“, tu hned křičely mámy: „Ne ne, chlapče, tutu nám nevod do rodiny, člověk nemůže vědět, kterak to dopadne, a divous je.“ – Opravdu se tedy o děvče ucházet žádný z chlapců nesměl a žertem si netroufal. Bára nedala s sebou vládnout, aniž si dala pěknými slovy oči zasypat. Nejvíce ji nenáviděla kostelníková, ačkoliv jí Bára jaktěživa na kříž stéblo v cestu nevložila, ba naopak dobře činila tím, že Josífka přede mstou chlapců chránila. Jak dostal který chlapec v kostele od kostelníka pohlavek, zajisté ho vrátit chtěl Josífkovi. Ale kostelníková měla zlost na Josífka, že je bluma a nechá se bránit od děvčete, že má to děvče rád; měla zlost, že chodí Bára na faru a že ji mají i tam rádi. – Ona by zajisté byla ji z fary vypíchala, kdyby panna Pepinka nebývala pannou Pepinkou, – ale Pepinka si nedala do kaše foukat – nanejmeně od kostelníkové. – Jednou udělala kostelníková s učitelkyní na pannu Pepinku klep a od té doby spolu dobře nevařily, ačkoliv dříve jedna ruka bývaly. – Pana Vlčka panna Pepinka mnohdy za to sekla, řkouc: „Ach špičatý nůsek rád podrývá“, což padalo na kostelníkovou, – ale Vlček býval na faře vždy beránkem a jen doma pravým Vlčkem.

Přešly dva, tři, přešly čtyry dni, co Pepinka odjela, Bára nemohla se dočkat. „Bože, jemnostpane, jakpak daleko je do té Prahy?“ zeptala se Bára pana faráře; když se byl odpoledne vyspal, to býval v nejlepším rozmaru. –

„Měj strpení, děvče, ještě tu být nemohou. Dvacet míl, to je kus země, – tři dni potřebujou tam, dva dni se tam Pepinka zdrží a tři dni na zpáteční cestu – spočítej si to.“ – Bára počítala dny, a když čtvrtý den nastal, bylo na faře chystání a Bára čítala již jen hodiny. Konečně když po desáté ven vyběhla vyhlížet, slunce již zapadalo a táta domů hnal, ukázala se na silnici koleska. – „Už jedou!“ křikla Bára, že to po celé faře zaznělo. Pan farář vyšel před vrata, pan kostelník za ním; Bára byla by letěla ráda přijíždějícím vstříc, ale ostýchala se, běhala z místa na místo, a když se koleska již k samé faře blížila, přišla na ni ouzkost, srdce jí tlouklo, hrdlo se jí stahovalo, horko i zima ji pocházela. – Koleska se zastavila u vrat; nejdříve se z ní vyvalila panna Pepinka a za ní skočila štíhlá postava různověrného děvčete, na něž farář, kostelník i chasa se zahleděla. Kdyby byla panu faráři nebyla okolo krku padla a strejčkem ho nazvala, nebyli by věřili, že to Elška. – Bára s ní oka nespustila, když se ale Elška strejčkovi z náručí vyvinula, k ní přistoupila, za obě ruce ji uchytla, a vzhůru do očí jí hledíc, svým lahodným hlasem pravila: „Báro – Báro –, stýskalo se mi po tobě! Jak jsi se měla – je Lišaj ještě živ?“ tu se pustila Bára do pláče a plakala, až jí srdce usedalo a nemohla ani odpovědět. – Po chvíli teprv si vzdychla: „No, jen když jste zde už, milá Elško!“ – Pan farář opakoval po Báře: „No jen když jste již tu. Stýskalo se nám.“ – „Chtěli mne tam zdržet ještě den“, povídala panna Pepinka, kladouc kostelníkovi, Báře i služce všeliké věci z kolesky do náručí, „ale šlo mi tu o vás, pane bratře, abyste tu nebyli sami. Také bychom nebyli vystačili s obrokem“, dodala. – Kolesku dali zase do kolny na odpočinek, panna Pepinka uložila si klobouk do komory, tak neposkvrněn, jak ho byla vzala, – uložila, co byla s sebou přinesla, a rozdala dárky. Bára dostala pěkné pentle k sukni i do vlasů a od Elšky korále na krk. –

Elška si také pěkného oděvu přinesla, ale tím by se byla nezalíbila, kdyby nebyla nazpět z Prahy přivezla svoje nezkažené, dobré srdce. – Nezměnila se.

„Ach Báro, tys vyrostla!“ bylo první, čemuž se Elška divila, když měla kdy s Bárou promluvit a jak náleží si ji prohlídla. – Bára byla o hlavu větší než Elška.

„Ach Elško, vy jste ještě taková hodná, jako jste bývala, ale jste ještě hezčí; kdyby to nebyl hřích, řekla bych, že jste podobná k Panence Marii na našem oltáři.“

„Jdiž jdi, co to mluvíš?“ okřikla ji Elška – nikoli ale přísně –, „ty mi lichotíš.“ –

„Bože chraň, mluvím, jak srdce velí. Já se nemohu pohledu na vás ani nasytit“, upřímně řekla Bára.

„Milá Báro, kdybys přišla do Prahy, tam je pěkných děvčat!“

„Ještě krásnější než vy?“ divila se Bára.

„Baže krásnější“, vzdychla Elška.

„Jsou hodní lidé v Praze? – Je tam krásně? – Líbilo se vám tam?“ ptala se po chvíli Bára.

„Ke mně byli hodní všickni, tetinka, učitelka, všechny mě rády měly. – Ráda jsem tam byla mezi nimi, ale také se mi stýskávalo po vás a přála jsem si, abys ty u mě byla. Ach milá Báro, tam je krásně, že si to ani pomyslit nemůžeš! – Když jsem viděla Vltavu, zámek, krásné kostely, velikánské domy, zahrady, – ztrnula jsem. A lidu chodí po ulicích jako o procesí, někteří vystrojení i všední den, jako by svátek byl, kočáry jezdí ustavičně, hluku a zvuku, že neví člověk, kdo je s kým. – No, počkej, až přes rok pojedem tam spolu na pouť“, doložila Elška.

„Co bych já tam činila, lidé by se mi vysmáli“, mínila Bára.

„Nevěř tomu; tam si na ulici jeden druhého nevšimne, jeden druhého nepozdraví.“

„To se mi nelíbí, to je divný svět“, divila se Bára.

Druhý den – byla neděle – ustrojila se Elška pěkně, na hlavu posadila si červenou aksamitovou čepičku, což právě v módě bylo a velice jí slušelo, a šla na hrubou. Všech zraky byly v kostele jen po ní obráceny a mnohý z chlapců si myslel: za tebe, děvče, sloužil bych třeba dvakrát sedm roků, kdybych věděl, že tě dostanu.

V kostele bývala Elška vždy pobožná, nevšímajíc si nikoho kolem sebe, tak i tenkrát, ale když šla z kostela po vsi, teprv ohlížela se kolkolem, pozdravovala se s vesničany, kteří se k ní hrnuli, vítajíce ji z Prahy, poptávala se, jak se jim vedlo po všecy časy, a zodpovídala jejich otázky. Mnoho se přece za ty tři léta změnilo, jakkoli se to vesničanům ani nezdálo. – Tu i tam nebylo stařečka neb stařenky, kterýchž vidívala Elška nedělního času sedět na záspí neb v sadě a vyhřívat se na slunečku. V kole veselé chasy chyběl ne jeden párek, staraje se již o svoje hospodárství. – Děti batolily se v trávě, jichž Elška neznala, – mnohá hlava zbělela, jež šedivá jen byla, – vrstevnice pak Elščiny s chlapci se vodily, nejsouce považovány již za nedospělé. – Avšak i Elšku žádný neoslovil již „Elško“, každý přidal k jménu i název „panno“.

Když se slyšela Elška takto oslovena, zbarvila se jí výše tvář; tímto názvem vyslovili prostí vesničané, co Elška posud sama nevěděla, totiž že není více dítě. V Praze říkali jí z počátku slečinko, později slečno. Zprvu mněla, že to posměch, slyšíc ale, že to obecní titul pro děvčata, nechala si tu módu líbit. – Titul „panno“ ji ale více ctil, výše ji povznášel, to dobře cítila, proto ji polil růměnc panenského studu.

Také kostelníková vyšla na prah, a když šla Elška kolem, zvala ji dovnitř; – Elšku měla ráda, ačkoliv pannu Pepinku nehrubě náviděla. – Vypyťovala se Elšky, jak se měla v Praze, jak vyhlíží oltář sv. Jana na hradě, zdali to pravda, že most zlatem dlážděn, a když jí Elška na vše

odpovídala, prohlížela si ji od hlavy do paty, ani nitka ne-
ušla těm jedovatým očím. Elška se ptala na Josífka. –
„Ach ten se dobře učí, první je ve škole a roste jako
z vody. Mnoho – mnohonáctekrát vzpomněl na vás,
panno Elško, kdykoli tu na prázdninách býval; stýskalo se
mu, neměl ani s kým se povyrazit. S chasou zdejší, to se
pro něho už nesluší, když je žákem“, mínila kostelní-
ková; Elška byla sice jiného mínění, ale mlčela. – Odpo-
ledne šla Elška navštívit Báru.

Pastýrna byla malá chalupa, nejmenší z celé vsi, ale
snad nebyla mimo fary nikde větší čistota jako tam. Stůl,
lavice, dvě židlice, lože, truhla a stav byl všecek nábytek,
byl ale čistý jako sklo. – Zdě bílé jako křída, strop
udrhnut leštil se, jak by z ořechového dřeva dělán byl. –
Na zdi několik obrázků a za nimi zelené letorostě, v po-
liče lesklo se několik džbánečků a talířů, všecko to pa-
mátky matčiného věna. Malá okénka byly v letě veždy
otevřené a v nich ve střípkách kvetly bazalky, fialy i roz-
marýna. – Podlaha nebyla dřevěná, byl to jen utlučený mlat,
ale Bára pokryla si ji rohoží, kteroužto sama si upletla.

U chalupy bylo kousek sadu a malinká zahrádka květná,
již si Bára pěstovala; všude a na všem bylo vidět, že oby-
vatelé chyžky málo potřeb znají, stvoření ale, které v ní
vládne, že není prosto krasocitu.

Ani jediné děvče ve vsi, nevyjímajíc služebné, nechodilo
si tak prostě jako Bára, ale ani jediné nevyhlíželo celý
týhoden při práci tak čistě jako ona. Košile její, u krku
a u rukou sebraná, velmi hrubá byla, ale bílá vždy jak
padlý sníh. Suknice tmavá, vlněná, zástěra též hrubá, plá-
těná, byl celý její oděv, v neděli jen se obula a vzala šně-
rovačku, v zimě přidala vlněný kabátek. Ozdoba její byla
lemovka na sukni, červený kaloun u zástěry, červené
stužky v černých vrkočích, které jí po zádech dolů visely
skoro pod kolena. Děvčata jí mnohdy vytýkaly, že chodí

po celý týhoděn rozpasaná, ale ona je přece neposlechla, bylo jí volno tak, a Elška jí vždy říkala, že jí to lépe sluší bez šněrovačky. – Bez marnosti není nikdo, ani Bára bez ní nebyla!

Veliké potěšení měla Bára, že ji Elška navštívila; vodila ji všude, chlubila se jí s zahrádkou, vedla ji do sadu, na pole i na louku k tátovi, který se nemohl Elšce vynadivit, jak vyrostla, zkrátka pochodily všechna místa, kde se před třemi roky honívaly. Pak se usadily do sadu, Bára přinesla na míse smetany, v níž nadroben byl černý chleba, postavila ji do trávy a jedly s Elškou, jako před časy. Přitom jí vypravovala Bára o svojí černé krávě, o Lišajovi a přišla řeč na Josífka. – „A ještě tě nemůže Vlčková vystát?“ ptala se Elška.

„Ba nemůže, jako by jí sůl do očí sypal, když mne vidí, a když neví nic jiného, haní moje oči, že prý koukám jako pulec.“ – „Nehodná za to!“ hněvala se Elška. – „Ba nehodná, dokonce když jí neubližuju. Onehdy jsem ale dostala zlost; poslala jsem jí zrcadlo, aby se dříve na svojí krásu podívala, nežli jiného haní.“ – „Dobřes udělala“, smála se Elška, „ale proč se jen na tebe hněvá?“ – „Eh habrovina, ona svým bažiliškovým okem každého uštkne, nejen mne. Ale snad se proto hněvá, že jsem u vás v pěknějším světle než Josífek a že mne Josífek rád má. – Chudák vždy je bit, když se doví matka, že byl u nás. Dost se mu namluvím, nechodte k nám, a přece přijde, nemohu tedy za to.“

Elška mlčela, po chvíli se ale ptala: „A máš ty Josífka ráda?“

„Proč bych ho neměla mít ráda, každý kdáče na něho, chudáka malého, jako na mne a on se bránit neumí, je mi ho líto.“

„Což je posud takový, jaký byl? Vždyť řekla Vlčková, že vyrostl.“

„Lišajovi do podvazků“, usmála se Bára, hned ale pravila útrpně, „kterak má růst, když dostane od mámy víc buchet do zad než do žaludku.“

„A co tomu říká Vlček, vždyť je to jejich syn?“

„Vlček a Vlčková jedno pásmo. Mají zlost, že by nerád Josífek panem páterem byl. – Ty můj pane bože, jako by za to mohl, že se mu to teď nelíbí; – vždyť nevolná služba Pánubohu milá by nebyla.“

„Pravda že ne“, dosvědčila Elška. – Ještě se za některou chvíli děvčata bavila, pak vyprovodila Bára Elšku domů a od té doby chodívaly zase k sobě, ačkoliv více na peci s pannami nehrávaly.

Přátelství těch dvou děvčat nebylo ale sousedkám vhod, začaly si povídat, proč se panna Elška jen s pastýřovic druží, že se to pro ni nesluší, že by měla spíše s rychtářovic, koňselovic a jinými se družit. Schválně se o tom mluvilo hlasně, aby se to doneslo panně Pepince k uším. – Pannu Pepinku to domrzelo. – Radno nebylo sousedky popudit; mezi chasu nechtěla ale panna Pepinka Elšku poslat, děvčata zvat k sobě na faru nebylo též jaksi slušné, i mluvila o tom s Elškou. Elška krátce rozhodla, že půjde někdy vesnická děvčata navštívit, že však Bára zůstane její nejmilejší družkou. – Panna Pepinka neměla ničeho proti tomu, neboť měla Báru z mnohých příčin ráda. Měla za to, že se Bára sotva kdy provdá, že tudy zůstane ona její pravou rukou, když by se Elška provdat měla. – Panna Pepinka měla pro Elšku ženicha za lubem, ale nikdo o tom nevěděl, ani sám pan farář. Byl to správčí ze sousedního panství, panně Pepince se ten človíček líbil i zdálo se jí, že by to bylo pro Elšku šikovné zaopatření. – Panské pole hraničily se zádušními a pan správce, když zašel až na ten konec, vždy se stavěl na faře. – Elška neměla o štěstí, které jí tetinka v duchu chystala, ani zdání a její hlavinkou probíhaly zcela jiné plány nežli ten, státi se paní správcovou;

nepověděla o nich posud ani Báře. – Než Bára vidívala Elšku často zamýšlenou, smutnou a z toho hádala, že jí cosi na srdci leží; myslala si ale: však se trefí doba, kde mi to poví. – Nemejlila se Bára. – Navzdor tomu, že sousedky Báru v špatném světle Elšce ukázat se snažily, rozpustilých jí spílající, přece Elška Báře více věřila než jim a jí ráda měla jako kdy jindy. Před svatým Janem Křtitelem večír sešly se děvčata a Elška ptala se Báry: „Budeš házet zítra věneček?“ – „Neházela bych sama, chcete-li ale, přijďte před sluncem východem k nám, půjdeme spolu.“ – „Přijdu!“

Ráno před sluncem východem stála Elška již v pastýřovic sadu, Bára vedle ní; vázaly na obroučky z vrbových proutků bílé, modré a červené kvítí. „Na koho budeš myslet?“ ptala se Elška Báry. – „Milý bože, nemám na koho“, vzdychlo si děvče. „Hodím nazdařbůh věneček, popluje-li za vaším. Přála bych jen, až se vdáte, Elško, s vámi jít.“

Elška se zamlčela, růměnc polil jí tvář; po chvíli povídala, podávajíc ruku Báře: „Tu moje ruka, že zůstanem pohromadě, jestli ty se nevdáš; já se vdávat nebudu“, doložila s povzdechem. „Kterak to mluvíte, Elško, mne málokdo miluje, vás každý, – vy budete bohatá, já jsem chudá, vy jste krásná, já jsem nehezká, vy učená, já sprosté, hloupé děvče – a měla bych myslet na muže a vy ne?“

„Tetinka mi vždy říkala, že to přijde na libost, jednomu svědčí karafiát, druhému růže, třetímu fiala; každé kvítí najde svého obdivovatele, každé má svoji krásu. – Nesnížuj sebe, nepovyšuj mne, jsme si rovny. – Nebudeš opravdu na žádného z chlapců myslet, ani jsi posud nemyslela?“ – „Ne, ne“, zavrtěla Bára hlavou, usmávši se, „na žádného nemyslím, a když mi přijdou na zálety, zkrátka je sprovodím. Pročpak bych si mysl kalila, proč zlatou svobodu vázala!“

„Kdyby tě ale některý z nich rád měl, tuze rád, a ty jeho, pak bys přece vázat se dala?“ ptala se Elška.

„Což nevíte, Elško, jak to chodí? – Dříve by se jeho rodiče smlouvali s mým tatíkem, mnoho-li mi dá, nežli by směl chlapec si mne vzít. U nás věna není tolik, aby se ním kteříkoli rodiče spokojili, a z milosti přijít do statku nechci, raději bych si mlýnský kámen na krk uvázala a do řeky skočila. – Kdybych si ho dobrovolně na krk vložila, musela bych sama sobě bláznů nadat. – Jestli lajou teď na mne, pak by láli dvojnásob. A necht' jsem, jaká jsem, kytici mám za pasem“, dodala, zpívajíc a zastrkujíc za pas kytici z kvítí, co zbylo z věnce. Pak ale ukazujíc na ranní červánky, pravila: „Svrchovaný čas!“

Rychle dovila Elška věnec a obě děvčata pospíchaly k blízkému mostku, který vedl přes řeku na luka. – Uprostřed mostku se zastavily. „Hodme zároveň“, pravila Elška, držíc věneček nad vodou. – „Tedy!“ zvolala Bára, odhodivši věneček nad vodou. – Avšak věneček, silným ramenem odhozen, nedopadl vody, zůstal viset na vrbě, okamžení zůstala Bára zaražena, plakala, odhodlaně pohodila hlavou, řkouc: „Necht' tam visí; pěkně to kvítí vrbě sluší.“ – Elška ale nespustila oko ze svého věnečku; věneček, třesoucí se rukou dolů spuštěný, točil se okamžení na jednom místě, pak ho uchvátila vlna, podala druhé, ta třetí, nesly ho dále a dále, až zmizel děvčatům s očí.

Elška sepnuté ruce položené majíc na zábradlí, dívala se planoucím okem i tváří za věnečkem, jak ho proud daleko unáší, Bára podepřena tělem o zábradlí, též za ním mlčky hleděla. „A tvůj věneček uvázl zde; vidíš, že se vdáš zde!“ ozvala se Elška, obrátíc se k Báře. „Dle toho bychom ovšem neměly býti pohromadě; já měla bych zůstat zde, a vy přijít daleko od nás. Nevěřím tomu ale; člověk míní, Pánbůh mění.“

„Ovšem“, řekla Elška hlasem skoro smutným a sklopila s povzdechem oči na vodu.

„Tedy byste, Elško, tak ráda daleko od nás se dostala, nelíbí se vám zde?“ ptala se Bára a temnomodré veliké její oko zpytavě pohlíželo do Elščiné tváře.

„Což si ty myslíš“, šeptala Elška, nepozdvíhnouc oko, „líbí se mi tu, ale...“

„Ale tam daleko je někdo, po němž se mi zde stýská, za tím bych ráda, vidíte, Elško?“ doslovila Bára, a položivši hnědou svoji ruku na bělounké rámě děvčete, hleděla jí s usmáním do tváře. Elška popozdvihla oči k Báře, usmála se, ale zároveň pustila se i do pláče.

„Tíží-li vás něco, svěřte se mi, u mne to zůstane pochováno jako v hrobě“, pravila Bára. Elška položila mlčky hlavu na Bářino rameno, obejmula ji a jen plakala; – Bára jemně jako matka svoje děcko k sobě ji přivinula, líbajíc rusé její vlasy. – Vysoko nad hlavami děvčat skřivan pěje se vznášel, nad vrcholemi zelených lesů vycházelo slunce a polilo zlatou září zelené údolí. – Jakub vyšel před pastýrnu a trouby pastýřské hlas připomněl děvčata, že je čas, aby šly domů.

„Po cestě si to povíme“, pravila Bára, vedouc Elšku za ruku z mostku na luční cestu.

„Ale kterak jsi to poznala na mně?“ ptala se Elška.

„I bože, to se lehko pozná. Býváte zamyšlená, někdy smutná, a zase vám líčko září; – jak jsem vás pozorovala, myslela jsem hned, že vám něco musí být. Uhodla jsem.“

„Jenom jestli na mně tetinka to nezpozoruje a ptát se mne nebude“, ouzkostlivě pověděla Elška; „ona by se hněvala, nelíbil by se jí“, doložila.

„Zná ho?“ – „Viděla ho v Praze; to je on, co tetinku pražskou vyhojil.“

„Ten doktor? Vidíme; – vy jste několikrát mi o něm

povídala, jak hodný to člověk, co se tedy panně Pepince při něm nelíbí?“

„Nevím, ona jen na něho laje, a že jí protivný“, skoro plačtivě povídala Elška.

„Což není libný?“

„Ach Báro“, vzdychlo si děvče, „tak krásný člověk není v celém okolí jako on.“

„Snad není bohatý?“

„Bohatý? To nevím; ale co z toho. K čemu bohatství.“

„To je pravda, ale tetinka bude chtít, abyste si vzala bohatého a dobře se zaopatřila.“

„Ne, ne, Báro, já si žádného jiného nevezmu, raději bych umřela.“

„No, vždyť tak zle nebude; a byť i nebyl bohat, však ona si dá panna Pepinka i pan strejček říci, až jim povíte, – že ho máte ráda.“

„Já jim to nesmím povědít, pražská tetinka mi to zakázala, ale slíbila nám, že se postará o naše štěstí, i kdyby tetinka bránila. – Před týhodnem psal mi, že se na druhý měsíc shledáme.“ – „Vy si píšete?“ – „To je tak: pražská tetinka neumí psát a je krátkozraká. Hynek – tak se jmenuje –, vid' že to je pěkné jméno?“ – „Podivné, ještě jsem takové neslyšela“, mínila Bára a Elška dále povídala: „Hynek se nabídl, že jí listy na mne bude psát. Ona by nepsala, leda jednou za rok, ale on ji pohání k tomu, aby mi vždy nějaké vyřízení psala. Však se tomu strejček diví, že tetinka tak často píše.“ – „A jak když strejček list čte?“ – „I holečku, to my jsme si všecko vymysleli; píšeme tak, aby tomu nikdo nerozuměl než my.“

„Je to přece hezká věc, když se člověk něčemu naučí, já bych to nedokázala.“

„I tomu bys lehko se naučila“, mínila Elška. Právě došly k pastýrně; i vzala Báru za obě ruce a hledíc jí jasným svým okem do tváře, pravila: „Ani nevěříš, jak mi je

nyní volno, jako by mi kámen se srdce spadl. – Nyní mohu s tebou o něm mluvit. Ale“, doložila s důvěrným přízvukem hlasu, „ty, Báro, nemáš mi co říci?“

„Já?“ zajikla se Bára a sklopila velké oči, „já – nic“. – „Přece snad slovíčko?“ – „Nic, Elško, nic, pouhé sny!“ – „Pověz mi je tedy!“ – „Až někdy!“ zavrtěla hlavou Bára, vysmekla ruce z Elščiných, a ukazujíc na chlív a boudu, doložila: „Vidíte Lišaje, kterak se stuchá, a Černá se tam ještě oběsí. Čas je pustit; a vaše krávy také již v stádu, slyším je zvonit. Hned požene tatík kolem. Jděte okolo zahrad, Elško, by vás selky neviděly a nepomluvily.“

„Eh, ať si mluví, vždyť nedělám nic zlého. Poslechnu tě, jdu, ale co nejdřív si povíme více“, pravila Elška a zmizela mezi plotmi.

III

Dvě noviny roznášely se po vesnici; v každém statku, v každé chalupě se o ničem jiném nemluvalo než o strašidle v zádušním lese a o svatbě panny Elšky s panem správcím.

„Tedy tak záhy zapomněla na první svoji lásku?“ pomyslí si čtenář. – Nedělej Elšce křivdu, ona se nezpronevěřila ani myšlénkou, a umínila si, že raději vše podstoupí, než by se stala paní správcovou. I kdyby nebyla již milovala, pan správce nebyl člověk ten, do něhož by se zamilovat mohla.

Byl to mužiček, jak by ho opekli, postaven na krátkých nožičkách. Červené tváře jak pivoňky, i nos takový. Na hlavě humence, jež ale zakrýval zrzavými vlasy, které mu v týle a okolo uší ještě pozůstaly. Oči byly masem zarostlé, a měly tu dobrou vlastnost – zvláště pro správce –, že se dívaly zároveň na dvě meze. Nosíval v letě slaměný klobouk se zelenou pentlí, rákosku se strápcem, nankinky,

vestu zimní přes prsa sepjatou, aby se nezastudil a košili ne-
ušpinil, na krku kartonový šátek a řebíčkové barvy frak,
se špičatými šosy a žlutými knoflíky. Z kapsy visel mu
vždy růžek modrého šátku – neboť pan správčí šňupal. –
Povídalo se mezi vesteckými sedláky, že poddaní soused-
ního panství panu správčímu řebíčkový frak nejednou
za větrem vyprášili, než nepřišlo to nikdy k soudu. Správ-
ce byl velmi bojácný, ale navzdor tomu se ho sedláci pře-
báli, on totiž nahražoval bojácnost svou lstí a mstivostí,
kterou jim pak splácel; – k lidem, od nichž jakéhož užitku
očekávat mohl, byl velmi úlisný a zdvořilý, jinak hrubý
člověk. Byl také velice skoupý; jedinou dobrou vlastnost
mu nemohl nikdo upřít, totiž tu, že byl bohat. Ano,
bohat byl pan správčí Kilián Sláma, a to byla ta pěkná
vlastnost, která se panně Pepince při něm líbila; – ostatně
nemínila také, že by jeho postava byla nepěkná. – Jaktě-
živi se jí velcí suší lidé nelíbivali; i to velmi jí lichotilo,
že jí pan správce vždy ruku políbil. Myslíla, že se Elšce
konečně také zalíbí, že mu přivykne; a říkala panu bratru,
který o tom plánu nechtěl slyšet, takový muž že si umí
ženu vážit více než mladý hejsek, že ji bude na rukou
nosit, Elška že bude paní, dobře se mít, a kdyby měl umřít,
že bude bez starosti. „A já, kdyby měl pan bratr zemřít“,
rozumovala v duchu dále – „budu mít kam jít.“ – Zkrátka,
panna Pepinka uměla to pěkně navléknout, aby pan sprá-
vec začasť na faru přišel, že konečně i pan farář proti
němu ničehož neměl; přivykl mu, a když nepřišel správce
k večeři a po večeři měl hrát mariáš s Pepinkou a kostel-
níkem nebo učitelem, jako by mu něco chybělo. Elška
o Pepinčiném plánu z počátku ani zdání neměla, slyšela
jen chvalořeči na jeho dobrotu a bohatství, jichž si ale tak
málo všímala jako dvoření, jež pan správce dosti nemo-
torně najevo jí dával. Čím dále, tím byl správce úsilnější
a tetinka zjevnější, takže porozuměla Elška, oč se tu jedná.

Bylo jí to k smíchu; když ale tetinka žertům rozumět nechtěla, přísně domlouvat jí začala i pan farář k tomu radil, aby si správce vzala, tu začala být smutná, začala se správci vyhýbat, utíkajíc se s těžkostí svojí k milé Báře. – Bára znala plán panny Pepinky od ní samé, neboť Pepinka chtěla, aby jí Bára napomocná byla a Elšce domlouvala. – Tenkrát ale uhodila na nepravou žílu; kdyby ani byla Elščinu lásku neznala, k tomu by jí nebyla domluvila. Ona sama nevážila si pana správce víc než prachu v očích a nebyla by ho chtěla, kdyby jí panství byl podával. – Neřekla Pepince tak ani tak, ale tajně s Elškou se spolčila a sama list, v němž Elška pražské tetě vše vypsala, do města na poštu donesla. Od té doby, co věděla Elška, oč se správci jedná, neslyšel od ní vlídného slova, neviděl libého pohledu, – a nikdo by byl neřekl, že dobrá, ke každému vlídná Elška úsečně mluvit dokáže a škaradě hledět. Po každé, když pak přicházel na faru, slyšival po návsi neb kdesi u plotu hanlivé písničky, které jakoby schválně na něho složené a pro něho schválně zpívány byly. On si to ale všecko nechal líbit, když ale jednou Báru potkal a ona tu z čista jasna spustila:

*Lecjakýs trpaslíček
na krátkých nožičkách
chtěl by sobě vybírat
v hezounkých holčičkách*

(Národní píseň) –

tu se zlostí všecek nadržal a nos mu zčervenal jako topanu, když vidí před sebou červeno. – Ale což to bylo všecko platno, pan správce zakouzl již všelikou hanbu a posměch, – zakouzl i posměch děvčat, mysle si: jen počkej, děvče, až tě budu mít – a tvoje peníze, – však já všem vytrů zrak! – Ale pan správce zapomněl, že ani v Hloupětíně dříve zloděje nevěší, až když ho chytí. –

Jednoho rána roznášelo se po celé vsi, že straší; bílá, ženská prý že šla od zádušního lesa k vesnici, po celé návsi po lukách a kdesi u hřbitova že zmizela. – Kostelníková se z toho roznemohla, neboť prý to na její okno zaklepalo, a když on k oknu přistoupil, nevěda, kdo by to byl, viděl prý patrně bílou postavu s umrlčí hlavou, která prý se na něho ušklíbala a prstem mu zahrozila. – Div, že to i Vlček neodstonal; ale kostelníková nemyslila jinak, než že smrt se jí ukázala, že musí do dne a do roka umřít. – Podruh, co v noci noční stráž měl, též se dušoval, že strašidlo to bylo a že ze zádušního lesa vyšlo. – Lidé vzpomínali, zdali se tam kdo neoběsil, když ale ničehož vymyslet nemohli, mínili, že tam kdysi kdosi zakopal poklad, duše jeho že nemá pokoje a hledá vysvoboditele. Hádalo se všelijak a mluvilo se jen o strašidle. –

„Já tomu nevěřím“, řekla Bára Elšce, když k ní ten samý den přišla na palouk do lesa, kde Jakub pásl. – „Nechť tak neb jinak, já jsem tomu povděčna, zbavilo mne to na několik dní snad nenáviděného hosta. Psal sice strejčkovi, že mají žně a tuze mnoho práce, že nebude moci po několik dní přijít, ale chtěla bych krk vsadit, že slyšel o strašidle a že se bojí. On je hrozný strašpytlík a skrze zádušní les jít musí.“ –

„Kýž by ho to tam bylo zaválo, aby více do Vestce nepřišel. Já bych vás raději v rakvi viděla než s tím plecháčem u oltáře“, hněvala se Bára. – „Já nevím, kam poděla panna Pepinka rozum, že vás chce k němu nutit, ona je přece dobrá.“ –

„Ona se o mne stará, abych se měla dobře, to je ta příčina, a proto se na ni nehněvám, ale vzít si ho nemohu, děj se co děj.“ –

„Také nesmíte; Bůh by vás trestal, když jste slib dala panu Hynkovi, byste ho nedržela. Víte jak se říká: Kdo ty sliby lásky ruší, běda, běda jeho duši!“ –

„Já je nikdy, nikdy nezruším, a kdyby to léta trvalo“, tvrdila Elška; „ale on – on – zdali nezapomene! V Praze je krásných děvčat, jemu rovných. – Ach Báro, kdyby mě zapomněl, – já bych se utrápila!“ a Elška dala se do pláče.

„Vy jste bloudeček, že sama sebe trápíte. Včera jste mi povídala, jak hodný člověk pan Hynek je, jak vás má rád, a dnes byste chtěla o něm pochybovat?“ – Elška si utřela oči, usmála se, a vrhnouc se vedle Báry do zelené trávy, pravila: „Vždyť to byla jen okamžitá myšlénka. – Já mu věřím jako Pánubohu. – Ach, kdybych byla tím ptáčetem, abych k němu letět mohla a požalovat si mu.“ – Báře napadla hned píseň: „Kdybych byl slavičkem“ – i pustila se do zpěvu, ale nešlo jí to vesele a v polovic písni náhle přestala, jako by se něčeho byla lekla. Také jí tváře zčervenaly. „Čeho jsi se lekla, proč jsi přestala zpívat?“ ptala se Elška, ale Bára neodpovídala, hledíc do lesa.

„Báro, Báro“, hrozila Elška, „ty přede mnou vše skrýváš, a já nemám tajné myšlénky před tebou, to není hezké od tebe.“ –

„Nevím sama, co bych povídala“, odpověděla Bára.

„Proč jsi se nyní ulekla, vždyť ty se nebojíš nikoho. Kdo to byl v lese?“

„Snad myslivec“, vyhýbala Bára.

„Však ty dobře víš, kdo byl, nadarmo tvoje leknutí nebylo. – Snad jsi viděla strašidlo?“ –

„Ne ne, toho bych se nelekla“, hlasitě se zasmála Bára a chtěla začít o jiném, ale Elška vždy jen starou nit napřádala, až konečně se zrovna ptala, zdali by Bára chtěla si vzít Josífka kostelníkovíc, kdyby neměl být panem páterem. – Bára se pustila do většího smíchu ještě než předtím. „Bože mne uchovej!“ zvolala, „kostelníková by mi hada uvařila první den. Josífek je dobrý chlapec, – ale mezi nás se nehodí. Není k stádu ani k pluhu, a k vřetenu

se nesluší. – Leda bych si ho vsadila za rámeček pod sklo pro podívanou.“ – Elška se také svému nápadu zasmála, po chvíli pak upřímně se ptala Báry: „Tedy se ti opravdu ještě nikdo nezalíbil?“ – „Poslechněte, Elško!“ po krátkém rozmyslu řekla Bára: „Lonskou jeseň trefilo se mi ne-jednou, že jsem sama s Lišajem pásala. Táta měl bolnou nohu, nemohl dostupit. – Jednou tedy odpoledne pasu, tu se Plavka rychtářovic a Březina Milostovic cosi na sebe rozdužily a strašně začaly rohami se klát. – To se nesmí nechat rozvzteklit, sice by si rohy zvyvracely. Chapnu tedy vědro, běžím k řece pro vodu, abych jim hlavy polila; – než se k stádu vrátím, přichází z lesa jakýs myslivec a vida, že se krávy kolou, chce je rozhánět. „Pryč, jděte pryč!“ křičím na něho, „já si je rozeženu; ať vás býk nezhlídne, je zlý!“ – Myslivec se obrátí, ale vtom již také býk po něm se dívá. Na štěstí se krávy rozeběhly, když jsem vodu na ně chlístla, sice bývalo by myslivci krušno utéci. Měla jsem býka co držet a chlácholit, sotva že by tatík ho byl udržel, mne ale poslechne, když mu hrozím. – Myslivec se v lese schoval za strom a díval se; když se pak zase stádo popásalo, vystoupil na pokraj lesa, kde jsem stála, a ptá se mne, čí jsem a jak se jmenuju. Po-věděla jsem mu. – Podíval se na mne divně jaks, posmekl, poděkoval za moji ochranu a odešel do lesa. – Vidívala jsem ho napotom ještě mnohonáctekrát, ale více s ním slovíčka nemluvila, leda jestli jda okolo, pozdravil. – Stával na pokraji lesa, okolo řeky chodíval v zimě, i do vsi přicházíval; a to celou zimu, celé jaro. Na svatého Jána zrána, když jste vy domů odešla, já pak tátovi vyhánět pomohla, vidím ho přicházet přes luka k mostku. Zůstal stát, kde jsme my stály, ohlížel se, pak ale sešel s mostku, vlezl do křoví a viděla jsem patrně, že vzal věneček, co na vrbě uvázl, a za kabát zastrčil. – Před chvílí viděla jsem ho dole u lesa jít, nevím, čím to je, ale když ho vidím, leknu se.“ –

„A opravdu jsi s ním nikdy nemluvila?“ – „Jak to po prvé, více ani slova“, jistila Bára. – „Ale máš ho ráda, vid?“ vyptávala se dále Elška. – „Ráda – jako každého hodného člověka, který mi není křiv.“ –

„Vždyť nevíš, je-li hodný, když's s ním nemluvila?“ – „Ten zajisté zlý není, ani mu to z očí nekouká.“ – „Tedy se ti líbí?“ vyzvíдалa Elška. – „Hezčích chlapců ve vsi, ale když musím pravdu říci, tedy řku, že se mi přece žádný tak nelíbí jako on. – Často se mi o něm zdá!“ – „Nač člověk myslívá, o tom se mu snívá.“ – „I ne vždy; sny jsou také od Pánaboha.“ – „Řekni tedy upřímně, kdyby ten myslivec řekl: ‚Báro, já si tě vezmu‘, dala bys mu slovo?“ – „Kterak to mluvíte, Elško; on si na mne nikdy nepomyslí, dokonce aby si mne chtěl vzít – to jsou samé marné sny a řeči – zapomeňte to. – Hou hou, Plavko, kam to lezeš! – Lišaji, kde sháníš – nevidíš Plavku v březině!“ vytrhla se Bára v řeči, vyskočila z měkkého pažitu, by zatím krávu zavrátila. – Kdykoliv pak později o myslivci začít chtěla, Bára vždy uhnula, začínajíc o Hynkovi; tou vzpomínkou věděla, že odvrátí Elšku od jakéhokoli předmětu. –

Pan správce byl za několik dní zase na faře; nic neodstrašilo ho. Přišel ale ve dne. – I na faře povídalo se o strašidle, ačkoliv pan farář nevěřil na podobné pověry, přece myslilo se, že něco v tom vězet musí, neboť se každý třetí den od jedenácté do půlnoci procházelo jak to hodnověrní lidé tvrdili. – Leckomu pohrozilo, a do oken se podívala umrlčí tvář. – Lidé byli tak poplašení, že zvečera již, mimo smělejších mužů, nikdo přes práh jít si netroufal. Litovali svých hříchů, dávali na modlení za duše v očistci, zkrátka strach před smrtí dohnal je k pokání. – Pan farář sice v kázání proti pověře a bludu mluvil, ale to všecko nic platné nebylo. –

Pan správce, ač se nepřiznal, tak byl všecek přestrašen,

že vůčihledě bledl; a kdyby ho nebyla chtivost po sličné nevěstě a bohatém věnu lákala, nebyli by ho na faře více viděli. Chtěl mít tedy co nejdřív jistotu; promluvil s Pepinkou i panem farářem, a maje ujištění jejich, umínil si promluvit i s Elškou, aby hned po žněch svatbu slavil. – Panna Pepinka oznámila Elšce příchod pana správce na druhý den a domlouvala jí, aby dělala moudrou a poslouchala rozumu. – Elška plakala a prosila tetinku, aby ji nenutila k té netvoře, ale Pepinka se velice na ni rozmrzela; i pan farář, ač jí nedomlouval tak jako sestra, přece ji káral z nevděčnosti a nerozumu. – Z Prahy list nepřicházel, ani žádná zpráva, Elška nevěděla, co si počít. – Radila se s Bárrou; ta ji potěšila, poštvála proti správci, ale to vše nebyla pomoc. –

Nastal druhý den – den to, kde domnělá smrt nestrašila, – pan správce přišel nastrojen, vyfintěn na námluvy. – Panna Pepinka vařila a pekla od svítání již, aby hosta co nejlepší uctila, přišlo i víno na stůl k zasvěcení slavného dne. – Bára byla též na faře a jen domluvě její se podařilo, že Elška jakž takž na nohou se udržela. Všecka nemocná byla z toho. – Když přišlo k řeči, vyjádřila se Elška, aby si pan správce přišel za týden pro slovo; doufala, že do té doby zprávu z Prahy obdrží. – Správcovi se ta odpověď vytácející a ta chladná nevěsta nelíbila, viděl, že to není v pořádku, ale co měl dělat, mlčel a doufal ve svou příznivkyni, pannu Pepinku. – Navzdor mrzutosti chutnalo mu jídlo i pití, jak náleží, a tváře mu jen hořely. Ten den měl modrý frak, a tudy mu to ještě lépe slušelo. – Schyloval se večír, pan správce chtěl domů, ale pan farář nechtěl ho ještě pustit – a po hodině, když zase odejít chtěl, řekl pan farář: „Jen počkejte ještě, Vlček vás půjde vyprovodit, a třebaš také pacholek, může přece být, že nějaká spřež v tom našem lese je.“ –

Pana správce jak by studenou vodou polil; už mu ani

nechutnalo a raději by se byl viděl doma na posteli. Jen to ho zdrželo, že s ním půjdou průvodčí. – Vlček ale měl již trochu v hlavě, pacholek při nalejvání si přihnul, myslil si: není to každý den, – i nedbali jít, až bylo již po desáté. – Tu teprv se vypravili na cestu. Správec, strachem vystřízlivělý, pozoroval, že oba jeho průvodčí ochmeleni jsou; šněrovali po cestě jeden sem a druhý tam. Nebylo s nimi řeči, – a pan správce byl v smrtelných ouzkostech, ačkoliv si ještě naději dělal, že strašidlo ten den nechodí. – Ach, on se na ten den tak těšil, všecko měl pěkně vypočteno, a všecko se mu zbryndalo. –

Noc byla jasná dost, bylo vidět od vesnice až k lesu; už byli pocestní nedaleko, když tu najednou z lesa vystupuje vysokánská – alespoň se jim tak zdála – bílá postava, zpřímo k nim. – Správec vykřikl a jako špalek na zem se převalil; kostelník mžikem vystřízlivěv, dal se na útěk, jen pacholek zůstal jako sloup stát, – když ale postava bílou rukou odhrnula zahalení a umrlčí obličej mu ukázala a zuby naň vycenila, vlasy mu vyvstaly dubkem, hrůza ho obešla i sklesl vedle správce na kolena. – Postava si ho ale nevšímla, silnou rukou pozdvihla správce se země a zahoukla mu dutým hlasem do uší: „Jestli se ještě jednou na faře ukážeš co ženich, je po tobě veta!“ – To dořekši kráčela dlouhým, zvolným krokem k dědině. –

Zatím Vlček, přiběhna bez dechu na náves, dopadl pohnocného; i vyvolali půl vsi. – Srdnatější se osmělili ven, vzali kyje i cepy, kostelník musel na faru pro něco svěceného. – Vzali ho doprostřed a brali se na cestu k zádušnému lesu. Viděli hned u vsi bílou postavu zvolna kráčet, ne ale ke vsi, nýbrž stranou na luka ke hřbitovu. Zarazili se na okamžik, pak ale křikem srdnatosti si dodávajíce, postupovali všickni v jedné hromadě za bílou postavou, která vidouc je, krok zrychlila. – Najednou ale i ona se dala do běhu, k řece, a na můstku jim zmizela s očí. –

Dali se tedy za ní, majíce již více smělosti. – U mostku se zastavili. „Něco tu leží bílého!“ křičeli. – Kostelník udělal kříž nad mostkem, a když se jim na zvolání „Chval každý dobrý duch Hospodina“ nic neozývalo, přistoupil jeden ze sedláků blíže a viděl, že tam leží jen šat. – Kyjem celý ten balík nakydl a tak to nesli do vsi; na cestě ale vzali s sebou polomrtvého správce, kterého pacholek skoro nést musel. Šli zrovna do fary. – Pan farář ještě nespal – a ochotně jim dvěře otevřel. – Prohlíželi, co našli, a všickni zůstali, jak by s oblak spadli. – Byly to dvě bílé plachty a hnědá suknice vlněná s červenou lemovkou. – Suknici znali: „To je divé Bány!“ zvolali všickni. „Proklatě!“ kleli někteří. „Totě pravý drak!“ nadávali jiní, nejhůř ale řádil správce a kostelník, ti se pomíjeli. – Pacholek jediný smál se, řka: „Snáze bych se byl smrti nadál, než že v tom strašidlu vězí Bára, je to zatrolená ženská!“ –

Vtom také do společnosti panna Pepinka přibyla; hluk a lomoz vyvábil ji z komůrky, kde již na lůžku odpočívala. – Zahalena byla v šátku, na hlavě měla žlutý prošíváný komíníček (čepec noční); musela na sobě vždy něco mít žlutého. – Přišla s kahancem v jedné ruce a náručí klíčů v druhé ruce. „Pro pána krále, lidi, co se stalo?“ ptala se ulekaná. – Z několika úst slyšela neslýchanou událost. – „Oh bezbožná, nevděčná holka!“ plna ustrnutí zvolala Pepinka. „No, počkej, ta nahrabe ode mne, té vyložím evangelium; kde ji máte?“ – „Kdopak ví; zmizela nám prostřed mostku, jak by se zem pod ní slehla.“ – „Snad skočila do vody?“ řekl pan farář. – „Neslyšeli jsme žblunknutí, ani jsme nikoho ve vodě neviděli; ale co-pak to, velebný pane, takové divé dítě, to se umí udělat neviditelné, tomu je ve vodě jako v ohni, v povětří jako na zemi, všude stejně“, pravil jeden soused. –

„Nevěřte takovým báchorám, lidé“, káral pan farář. „Bára je odvážné děvče a prováděla rozpustilosti, to je

vše, a za to musí být pokáraná. Musí ke mně zítra přijít.“

„Přísně pokáraná, veledůstojný pane“, mínil pan správce, chvěje se zlostí a posud mu v kostech lámajícím strachem, „přísně, to je trestu hodno, celou obec mít za blázny.“ – „Tak zle to nebylo, vzácný pane“, mínili sedláci, „to se jen ženský splášily!“ – „Moje žena, chudák, to odstůně, je to bezbožnost k neodpuštění“, stýskal Vlček, nepočítaje svůj strach, jako sedláci. – Z toho měla panna Pepinka takovou radost, že by hned byla Báře odpustila. – Pacholek ji ale zase popudil, povídaje: „Co bych zapíral, já se opravdu bál, ač se hned neleknu, – a báli jsme se všickni. Vy, pane kostelníku, jste sotva domů dolezl – a vzácný pan správce padl na zem jako hnilička. – Když na mne zuby vycenila, myslil jsem vskutku, to je smrt – není divu, měl jsem trochu hlavu pod víchem – a už jsem čekal, že mne chapne za krkošku, ale ona popadla vzácného pána, vyzdvihla ho vzhůru a křikla mu do uší: Jestli se ještě jednou na faře ukážeš co ženich, je po tobě veta!“ – Pacholek chtěl ukazovat, jak ho Bára popadla, ale pan správce se uhnul a obličej jeho hrál z červená do fialová. – To pannu Pepinku hrozně urazilo, sedláci ale odpustili Báře svoje zahanbení za to, co panu správci udělala. – Celé vyjednávání odložilo se na ráno; pan správce zůstal na faře, ale za svítání byl již přes meze.

Když slyšela Elška ráno, čeho se byla Bára pro ni odvážila, prosila strejčka i Pepinku, aby jí odpustili, že to jen kvůli ní udělala, aby ji pana správce sprostila. – Panna Pepinka nechtěla od plánu upustit, a že Bára správce tak pohaněla, to nemohlo se lehce jen odpustit. – „A když si pana správce nevezmeš, ani nit ode mne nedostaneš“, hrozila Elšce, ta ale jen rameny pokrčila. – Pan farář nebyl tak svěhlavý; nechtěl neti domlouvati, ale aby Báře zcela odpustil, to nemohl sám o sobě učinit. Ráda byla by Elška k Báře šla, ale nesměla.

Jakub nevěda praničeho o spádech svého děvčete, ráno jak obyčejně vzal troubu a šel svolávat stádo. – Ale ku podivu, jako by přes noc byl všecek dobytek popadal anebo všechny děvky zaspaly, – nikde se vrata neotvírala. Šel až k samým stavením, troubil, že by mrtvé z hrobu vyvolat mohl, – krávy řvaly sice, ale nikdo je nešel pouštět. – Děvky přišly a povídaly: „Nebudete, Jakube, vyhánět, bude vyhánět jiný!“ – „Co je to?“ myslil si Jakub a šel k rychtáři. Tu slyšel, co se děje. „Proti vám nemáme ničehož, ale vaše Bára je divá a selky se jí bojí, že jim učaruje.“ – „Což se už někdy stádu škoda stala?“ – „Nestala, ale Bára mohla by se mstít.“ – „Nechte moje dívčí na pokoji“, rozhněval se Jakub, „chcete-li mne ve službě mít, budu vám sloužit, ne-li, také dobře, svět je široký, – Pánbůh nás neopustí.“ – „Nedělalo by to dobrotu.“ – „Tedy si dejte do pastýrny, koho chcete, a buďte tu spánembohem!“ – Snad jaktěživ Jakub tolik nemluvil a tak se nerozhněval jako tehdy. – Odešel domů. – Báry tam nebylo. Šel odvázat Lišaje; krávu i býka, jež měl na starosti, nechal bučet a šel na faru. – Bára stála před panem farářem. „Dělala jsi to strašidlo?“ vyslychal pan farář. „Dělala, velebný pane“, neohroženě řekla Bára. – „A proč?“ – „Věděla jsem, že je pan správce strašpytel. Chtěla jsem odstrašit pana správčího, aby netrápil pannu Elšku, ona ho nemůže vystát a umřela by, kdyby si ho musela vzít.“ – „Pamatuj si, abys nehasila nikdy, co tě nepálí; i bez tebe bylo by se to spořádalo. Jak jsi mohla s můstku zmizet?“ –

„Dobře, velebný pane; shodila jsem plachty i šaty se sebe, skočila do řeky a pod vodou jsem kus plovla, tudy mne nikdo neviděl.“

„Pod vodou plovla!“ spráskl ruce pan farář, „jaké to děvče! A v noci! – Kdo tě tomu naučil!“ – Báře bylo divení farářovo skoro směšné. „I velebný pane, táta mne

navedl, jak musím se pohybovat, ostatně jsem se naučila sama. To není žádný kunšt. – Já znám v řece každý kámen, čeho bych se byla bála.“ – Pan farář ještě dlouhé napomenutí Báře dal, pak ji poslal do čeledníka, by tam čekala na rozsudek. Poradil se pan farář s rychtářem, konšely i panem učitelem a usoudili tak, když udělala Bára takové všeobecné pohoršení a tolik se odvážila, aby veřejně potrestána byla. – Uložil se jí trest ten, aby jednu celou noc zavřena byla v kostnici venku na hřbitově. Zdál se to být všem hrozný trest, ale když prý je tak smělá, že se ničeho a nikoho nebojí, ať prý pozná, co je to bát se.

Panně Pepince se ten rozsudek nelíbil, Elška se zděsila, a kdejaká ženská se otrásla hrůzou nad tím trestem; – ba i kostelníková byla volna odpustit Báře a myslila, že bude dosti trestána pouhým návěštím. Jen Báru samu to nepohnulo – trápilo ji více to, že tátu obec vyhání. – Slyšela již, co se mu stalo. – Když jí pan farář řekl, kde má příští noc noclehovat, vyslechla vše zcela pokojně, ale pak políbila knězi ruku, řkouc: „Což je o nocleh, spím-li tu nebo tam, já spím i na kameně dobře, huř je o tátu, kde ten bude, když mu vzali službu. A táta bez stáda živ nebude, jaktěživ mu je zvyklý – on mi umře. Zprostředkujte to nějak, velebný pane.“

Každý se divil, kde to děvče té neohroženosti nabralo, – a tu přece jen věřili, že to s ní není samo sebou a že není Bára jako každý jiný člověk. – „Však jí hřebínek spadne, jen až večír“, mysleli mnozí, ale zmýlili se. Bára byla jen tak dlouho smutná, dokud se nedověděla, že sedláci Jakubovi zase pastýřství vrátili, což pan farář zprostředkoval, odevzdaje mu svoje stádo.

Po obědě, když pan farář dřímá a panna Pepinka také trochu klímala po nočním rámusu, vykradla se Elška z pokoje a dolů k Báře. – Byla všecka uplakaná, ustrašená; prudce popadla Báru okolo krku – a plakala zase. – „Inu,

buďte tichá“, těšila ji Bára, „jen když vám ten cvrček více nepřijde, a musel by to být člověk beze vší cti, aby přišel, – ostatní se spraví.“ – „Ale ty, chudáku, dnes v kostnici, ach bože, já nebudu mít pokoje.“ – „I z toho si pranic nedělejte; spala já jsem u samého hřbitova nejednou a mám ho celé noci a dni před nosem. – Jen vy spěte! – Prosím vás, dejte vzkázat tátovi, aby neměl o mne pražádný strach a Lišaje uvázal v noci, aby za mnou nešel. – Až zítra vám povím celý ten rámus, a jak jsem správci nahnala, nasmějete se. Snad dostanete záhy zprávy od pana Hynka. Až se ale vy, Elško, odtud dostanete, pak mne tu nenecháte?“ smutně otázala se Bára. Elška ale stiskla jí ruku, šeptajíc: „Jsme svoji!“ – Tiše odešla – a Bára si pozpěvovala a byla pokojná. –

Když se hodně už setmělo, přišel kostelník a ponocný, by odvedli Báru na hřbitov. Panna Pepinka mrkla na ni, aby prosila pana faráře, chtěla také dobré slovo dát za ni, – ale Bára nechtěla rozumět; a když pan farář sám řekl, že by se dal snad trest ten uprosit, pohodila vzdorně hlavou, řkouc: „Když jste ráčili usoudit, že jsem trestu hodna, tedy si ho podstoupím!“ a šla s muži. – Lidé vybíhali ven – mnozí ji litovali, ale Bára si žádného ani nevšímla a vesele kráčela k hřbitovu, který ležel u paty lesa, neda-leko obecné pastvy. – Otevřeli malou komoru, kde kosti a máry složené byly, přáli jí „Pánbůh tě tu opatruj“ a odešli domů. – Z komory bylo malé okénko s dlaně, kterým bylo vidět do údolí a na les. – Bára se postavila k tomu okenečku a dívala se dlouho, dlouho ven. – Smutné musely to být myšlénky, které jí hlavu probíhaly, neboť slza za slzou padala z krásného oka na brunátnou tvář. – Výše vystupoval měsíc, jedno světlo za druhým haslo, tišeji a tišeji bylo kolkolem; přes hroby kladly se stíny vysokých jedlí, jež u zdi stály, nad údolím vznášely se lehounké mhly. – Jedině štěkot a vytí psů přerušovalo

tichost noční. — Bára dívala se na hrob matčin, připomínala si osamělé mládí, nenávist a opovrhování lidí a po prvé cítila všeho toho tíži, po prvé přišla jí myšlénka: kýž tu, matko, vedle tebe ležím! — Myšlénka rodila myšlénku, jeden obraz stíhal druhý — objímala v duchu krásnou Elšku a na lesní stezce vykouzila jí obrazotvornost vysokého, ramenatého muže s ráznou tváří v mysliveckém oděvu. — Ale konečně se odvrátila od okénka, mlčky zavrtěla hlavou, a rukama zakrývajíc si tvář, klesla s hlubokým povzdechem na zem. Plakala a modlilase. — Umírněna konečně vstala se země a chtěla si lehnout na máry, když tu u okénka zaštekne pes a hrubý hlas se ozývá: „Báro, spíš?“ — Byl to Jakub a Lišaj. — „Nespím, táto, ale budu hned spát; pročpak jste sem přišel? Já se nebojím.“ — „Dobře tedy, děvče, spi; já budu spát zde, vždyt je teplá noc!“ — a otec ulehl si s Lišajem pod okénko. — Spali dobře až do rána.

Ráno, když začalo svítat, přicházel lesem muž v mysliveckém oděvu; Jakub vidíval ho chodit v lese i po údolí začasté; — nevěděl ale, kdo je. — „Co tu děláte, Jakube?“ ptal se myslivec, když ho byl došel. — „I pane, zavřeli mi tu moji dívčici přes noc a tu nedalo mi to doma být.“ — „Báru? — Co se stalo?“ ptal se s podivením myslivec. — Jakub v krátkosti pověděl vše. — I zaklel myslivec; pak strhl ručnici s ramena, pověsil na strom, vyšinul se hbitě přes zeď hřbitovu, a vypáčil silnou paží dvéře kostnice, stál před Bárou, kterou byl hřmot probudil. Vidouc myslivce před sebou, měla za to, že ještě ve snu; — slyšíc ale jeho hlas, divila se, jak tam přichází, a nemohla rozpačitostí ani na jeho pozdrav poděkovat. — „Nediv se, Báro, že jsem tak sem vrazil; jdu okolo, vidím tvého otce, slyším, co se s tebou dělo; žes tu, to mne rozhněvalo. — Pojd' pryč z té umrlčiny“, pobídl myslivec a vzal Báru za ruku. — „Ne tak, pane, — zůstanu zde, až sem pro mne přijdou, —

řekli by, že jsem utekla. Vždyť mi tu nebylo tak zle“, zdráhala se Bára, vytáhnouc zlehka ruku z ruky myslivcovy. –

„Tedy zavolám otce a zůstaneme zde oba“, řekl myslivec a zavolal přes plot na Jakuba. Vlezl tedy i Jakub přes plot a vešel k Báře a Lišaj nevěděl ani, co dělat radostí, když Báru zase viděl. – Jakub vida, kde Bára spala, byl by se hned pustil do pláče; by tedy slze zakryl, šel na hrob své nebožky. – Myslivec sedl si na máry; Bára hrála si s Lišajem, ale viděla přece, že myslivec neodvratně na ni hledí; rděla se a bledla a mocněji tlouklo jí srdce než v noci, kdy prasama v kostnici byla. –

„A což není ve vesnici nikdo mimo otce, který by sem k tobě byl dohlídl?“ ptal se po chvíli myslivec. – „Mimo Elšky a otce nikoho; otec přišel, Elška přijít nemůže a jiného není, kdo by mne tak miloval. – A ty, vid?“ pravila, dívajíc se psovi do očí. – „A k hřbitovu se přiblížit každý se v noci obává“, doložila ještě. – „Divím se tvé smělosti, jako jsem se divil tvé síle. Vždy jsem matce o tobě povídal“, řekl myslivec. – „Vy máte, pane, ještě matku?“ ptala se Bára důvěrně. – „Ano, starou matku; – bydlíme spolu vysoko na vrchu, tři čtvrtě hodiny odtud, v lese – v myslivně. Já jsem myslivec. Matka moje přeje si dceru, viděla by mne ráda šťastného. Nenašel jsem nikde ženu, jakou bych si byl přál, až jsem tebe viděl. – Báro, já nejsem přítel dlouhých řečí; – mám tě rád od té chvíle, co jsem tě viděl, – já se tě naučil i znát, třeba s tebou byl nemluvil, – a jestli jsem posud ničehož ti neřekl, stalo se tím, že jsem si netroufal dojít tvého slova. Nyní víš vše; řekni i ty, jestli se ti líbím – a chceš-li být mou ženou. Ve Vestci nyní být nemůžeš; seber si tedy, co máš, a pojdte hned s otcem ke mně do lesa, kde tě budou lidé milovat.“ – Bára stála jako socha, ani sebou nehnula, ani promluvit nemohla. – Myslivec nevěděl, jak to vyložit si má, ale

chtěje se dovědít pravdy, a byť by i trpká byla, ještě jednou Bára se ptal, zdali chce být jeho ženou. – Tu se pustilo děvče do pláče a zvolalo: „Bože, což je to pravda, že mne máte rád?“ – Myslivec jí to ústy i rukoudáním dosvědčil, a tu teprv vyznala svoji dávno k němu chovanou lásku. – Jsouce srozuměni, vyšli ven, přiklekli k Jakubovi a myslivec pravil: „Znáte mne, tatíku, víte, že mohu ženu zapatřit, dávno již. Žádná se mi ale nelíbila, až jsem viděl vaši dceru, tu jsem si zamiloval. Právě jsme se spolu domluvili; dejte nám tedy vaše požehnání. Třebas to bylo na hřbitově, všude zem Páně, všude Bůh!“ – Jakub se neptal, co a jak, jen když Bára spokojena byla; požehnal je a pak se domluvili. – Jak se podivil kostelník, když po klekání přišel pro Báru a v kostnici ji našel v společnosti otce a ženicha, za jakéhož se ihned myslivec vydal.

Větší ještě podivení byla na faře; a po celé vsi. Lidé mysleli, bůhvíjak Bára zkrotne, jak bude ponížena – a ona se vrátila co nevěsta a ještě k tomu takového muže. – Ani věřit tomu nemohli, že by to možná bylo, že by se mohla divá Bára komu tak zalíbit, – a ono se to stalo. – „Ta má z pekla štěstí!“ povídala si děvčata. – Opravdovou, velikou radost měla Elška, když jí Bára svého ženicha přivedla. „Vidíš, Pánbůh ti splatil službu, kterous mně prokázala a za kterou jsi tolik zkusila. – Já věděla, že najdeš i ty člověka, který tě bude milovat. – Jen ji mějte hodně rád, ona toho zaslouží“, obrátilo se dobré děvče k myslivcovi, podávajíc mu ruku, kterou on upřímně stiskl. – Rád by si byl vzal myslivec Báru hned s sebou, ale ono to přece tak rychle nešlo a panna Pepinka nechtěla připustit, aby Bára před svatbou odcházela; raději prý všechny tři ohlášky najednou, když je ženich nedočkavý. Jakub se také nemohl od pastýrny hned odtrhnout. – Bára želela nejvíc Elšky; když ale druhý den na pana faráře došel list z Prahy, v němž paní teta píše, že ona celé svoje jmění

věnuje Elšce, ale jen pod tou výmínkou, když vezme toho mladého lékaře, který ji (paní tetu) vyléčil; ať se pan farář zeptá, chce-li nebo nechce, – když i pro Elšku mimo to lístek přiložen byl, pln nejkrásnějších nadějí na brzké shledání, tu neměla Bára žádných přání více. –

Před svatbou se všichni lidé s ní smířili, i kostelníková jí přála štěstí a odevzdala jí od Josífka lístek. Elška ho Báře přečetla a tu teprv se dověděla, co Elška dávno věděla, že Josífek ji miluje, kvůli ní jen že knězem být nechtěl; když se ale vdá, že rád přání rodičů vyplní. Po týdnu vystrojila panna Pepinka Báře svatbu a stará myslivcová přišla také a odvedla si do lesa dceru, na kterou se byla dávno již těšila. Jakub šel s nimi.

Když si myslivec svoji mladou ženu po stavení prováděl a do pokojíka přivedl, kde bylo jeho lože, sundal nad ním zavěšený suchý již věneček. – „Znáš ho?“ ptal se Báry. Byl to ten samý, co na vrbě uvázl na svatojanské ráno. – Bára se usmála. – „A na koho jsi myslela, kdyžs ho do vody házela?“ ptal se myslivec, přivina si ji k srdci. – Bára neodpověděla, ale obejmula ho a pozdvihla k němu s usmáním milým oči, jež lidé nazývali buliči, myslivec však za nejkrásnější měl na celém širém světě.